

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda

Gospodine predsjedniče, uvaženi članovi Vijeća sigurnosti, dame i gospodo,

Čast mi je danas biti tu kako bih informirao Vijeće o situaciji u Bosni i Hercegovini, zemlji u kojoj je posvećenost i jedinstvo međunarodne zajednice i dalje od ključnog značaja za postizanje našeg zajedničkog cilja – a on je ništa drugo do mir i sigurnost na Balkanu.

Ovi dani su posebno značajni za Bosnu i Hercegovinu koja će proslaviti dvadeset petu godišnjicu prijema u punopravno članstvo u Ujedinjenim narodima. BiH je, zajedno sa Hrvatskom i Slovenijom, primljena 22. maja 1992. godine.

Ovo je također izrazito značajan period za moju domovinu, Austriju, koja je predsjedavala Vijećem sigurnosti u mjesecu maju prije tačno 25 godina.

Tadašnji austrijski ambasador, dr. Peter Hohenfellner, u svojstvu predsjedavajućeg Vijeća sigurnosti, predložio je ovom uvaženom tijelu 20. maja 1992. godine da uputi preporuku Generalnoj skupštini za prijem Bosne i Hercegovine u UN.

Vijeće sigurnosti UN-a je na istoj sjednici jednoglasno

usvojilo Rezoluciju 755 (1992) kojom je podržalo ovu preporuku.

Zahvaljujući ovoj historijskoj preporuci, Bosna i Hercegovina je 22. maja 1992. godine, Rezolucijom Generalne skupštine 46/237, prije dvadeset pet godina bez glasanja postala članica Ujedinjenih naroda.

Želim iskoristiti ovu priliku da svim srcem čestitam Bosni i Hercegovini, te izrazim zadovoljstvo što je – kako je i predskazano prije 25 godina –dala značajan doprinos radu organizacije. Posljednji primjer tog doprinosa je uspješno okončan mandat kao nestalne članice Vijeća sigurnosti UN-a, ali i učešće u mirovnim misijama širom svijeta.

Prije nego što započnem sa svojim današnjim obraćanjem, budući da mi je ovo prva prilika, želio bih također odvojiti trenutak da izrazim iskreno i duboko saučešće porodici, prijateljima i kolegama ambasadora Vitalija Ivanovniča Churkina, koji je ostavio izrazito dubok trag u višegodišnjem radu ovog istaknutog vijeća. On je također učestvovao i u pregovorima o bivšoj Jugoslaviji kao specijalni predstavnik predsjednika Ruske Federacije.

Od mog posljednjeg obraćanja prije šest mjeseci Bosna i Hercegovina je nastavila ispunjavati obaveze koje se odnose na ostvarivanje napretka na evroatlantskom putu, dok se istovremeno i dalje suočava sa unutarnjim izazovima koji ugrožavaju održivu stabilnost i napredovanje.

Dobra vijest je da su bh. vlasti zvanično primile upitnik Evropske unije u decembru, a u istom mjesecu je okončana i adaptacija Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Oba dostignuća sam svesrdno podržao te sam kontinuirano pozivao vlasti na svim nivoima u BiH da pažnju zadrže na evropskoj agendi.

Iskoristit ću ovu priliku i da pohvalim napore Evropske unije,

pod sigurnim vodstvom specijalnog predstavnika EU Larsa Gunnara Wigemarka, na pružanju pomoći bosanskohercegovačkim vlastima u ostvarivanju svojih težnji za integraciju u EU. Jednako su značajni i naponi komesara za proširenje Haha i visoke predstavnice Frederice Mogherini, koja će sljedeće sedmice okupiti balkanske lidere na važnom regionalnom sastanku u Briselu.

Nadu također ulijeva i konsenzus te progresivni pragmatizam koji smo mogli vidjeti u periodu koji pokriva izvještaj, a koji je pokazalo Predsjedništvo BiH usvajanjem tzv. Pregleda odbrane oružanih snaga u novembru, na čije se usvajanje dugo čekalo.

To je bio jedan od zahtjeva Bosni i Hercegovini za priključivanje Akcionom planu za članstvo u NATO-u.

Na regionalnom planu imamo nastavak poboljšanja bilateralne suradnje i sveobuhvatnog pomirenja između BiH i Srbije, za šta je uvelike zaslužna predanost premijera, a uskoro predsjednika Srbije, Aleksandra Vučića, kao i naponi predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH Denisa Zvizdića.

Dobra suradnja između Sarajeva i Beograda, te između Sarajeva i Zagreba, pokazala se i kroz održavanje zajedničkih sjednica državnih vlada, te kroz posjetu premijera Hrvatske Andreja Plenkovića Mostaru.

Unatoč ovim pozitivnim primjerima, Bosna i Hercegovina se također suočila sa značajnim izazovima u proteklih šest mjeseci.

Na prvom mjestu je politički sukob bošnjačkih političkih predstavnika i srpskih političkih stranaka oko toga da li BiH treba predati zahtjev za reviziju presude Međunarodnog suda pravde iz 2007. godine po tužbi za genocid koju je BiH podnijela protiv Srbije.

Ovo pitanje je dovelo do razdora između bošnjačkih i srpskih stranaka i predstavnika u vladajućoj koaliciji na državnom nivou kakav nije viđen godinama, što je usporilo napredak.

Tenzije unutar Predsjedništva dodatno su pojačane zbog nemogućnosti postizanja dogovora oko dviju oprečnih pravnih interpretacija da li Predsjedništvo BiH mora obnoviti mandat agenta Bosne i Hercegovine pred Sudom prije nego se podnese takav zahtjev.

Sada već bivši agent BiH pred Međunarodnim sudom pravde Sakib Softić predao je zahtjev za reviziju. Uslijedile su još veće kontroverze kada je izašlo na vidjelo da je Softića sud već ranije obavijestio da ga vlasti BiH moraju ponovo imenovati kao agenta.

Ova situacija je naposljetku razriješena kada je sud odlučio odbaciti zahtjev kao nedopušten. Međutim, cjelokupna dinamika u kojoj se vodeći političari nesrazmjerno bave pitanjima koja izazivaju međunacionalni razdor, dok istovremeno ne posvećuju dovoljno pažnje stvarnim reformama, izaziva ozbiljnu zabrinutost.

Drugi negativni trend u periodu koji pokriva izvještaj ticao se aktivnosti vlasti Republike Srpske na provedbi neustavnog referenduma, uključujući i razmetljivu proslavu 9. januara kao praznika uz učešće pojedinih srpskih pripadnika Oružanih snaga BiH.

Nadalje, u periodu koji pokriva izvještaj pojedini hrvatski političari su intenzivirali zagovaranje „federalizacije“ Bosne i Hercegovine, što po nekima implicira dalju etničku podjelu zemlje na tri ili četiri „federalne jedinice“ od kojih bi jedna imala hrvatsku većinu.

Vlasti u Bosni i Hercegovini sve više pokazuju nesposobnost da djeluju čak i u vlastitom interesu, u situacijama u kojima nema gubitnika, kao što je ispunjavanje zadataka iz aranžmana koji je Međunarodni monetarni fond (MMF) zaključio sa BiH.

Zbog kontinuirane nemogućnosti da ispuni preduvjete MMF-a za kompletiranje prvog kvartalnog pregleda, zemlja će ostati bez značajne međunarodne pomoći namijenjene za fiskalnu stabilnost i ekonomski razvoj.

U tom pogledu, želim pohvaliti i podržati rad Francisca Parodija, rezidentnog predstavnika MMF-a za BiH, zbog kontinuiranih napora MMF-a na promicanju svrsishodnih strukturalnih reformi u BiH.

Situacija se nastavila pogoršavati i kada je u pitanju vladavina prava. Korupcija predstavlja ozbiljan problem. Stalna osporavanja institucija na državnom nivou, kao što su Ustavni sud BiH i Sud BiH, doprinose daljem slabljenju vladavine prava.

Na kraju, u proteklih šest mjeseci je opala učestalost i intenzitet javnih istupa predsjednika RS u kojima poziva na secesiju, iako je „nezavisni status“ Republike Srpske i dalje dio zvanične platforme njegove stranke, a već ove sedmice je javno izrazio svoje ubjeđenje da će takav referendum o nezavisnosti eventualno biti i održan.

Smanjenje takve retorike uslijedilo je nakon sankcija koje se odnose na finansije i putovanja koje su predsjedniku RS izrekle Sjedinjene Države. Za mene je to potvrda da mi kao međunarodna zajednica možemo napraviti pomak onda kada smo spremni poslati snažnu poruku vlastima i liderima koji otvoreno odbacuju vladavinu prava i ponovno otvaraju rane iz prošlosti. Ta poruka je da sebe i svoje glasače vode u izolaciju.

Potpuno suprotno od retorike koja produbljuje podjele, srednjoškolci u drevnom gradu Jajcu svojom su odlučnošću i upornošću spriječili podjelu svoje škole po principu etničke segregacije, a koju su zagovarale pojedine stranke.

Iz Srebrenice nam danas dolaze jednako ohrabrujuće vijesti. Tamo su Bošnjaci i Srbi, muslimanski i pravoslavni

srednjoškolci, zajedno slavili maturu. Naglasili su: „Svi smo mi ljudi. Našom zajedničkom proslavom želimo izraziti međusobno poštovanje i želju za pomirenjem. To je posljednja i najrealističnija poruka iz Srebrenice“. Oni su istaknuli jedinstvo, ljubav i zajedničku budućnost.

Što se tiče vremena koje je pred nama, naredni opći izbori u Bosni i Hercegovini bit će održani u jesen 2018. godine.

Sa okončanjem burnog perioda izazvanog krizom oko presude Međunarodnog suda pravde i proslave dana Republike Srpske, političke rasprave u BiH će se sada najvjerojatnije usredsrediti na izmjene Izbornog zakona BiH.

Za sada nema konsenzusa po ovom pitanju, koje potencijalno može dovesti do novog političkog zastoja u zemlji.

Imajući u vidu da je ostalo nekih osamnaest mjeseci do izbora, snažno pozivam sadašnje vlasti da iskoriste predstojeći period najbolje što mogu kako bi glasačima pokazali da su u stanju prevazići stvari koje su ranije izazivale podjele i provesti svrsishodne reforme koje bi popravile ekonomsku situaciju u entitetima i u cijeloj zemlji.

Na prvom mjestu trebaju biti ekonomske reforme koje traže međunarodni kreditori, kao i pitanja koja se tiču evropskih integracija, kako bi se otvorila rana mogućnost budućeg kandidatskog statusa za Bosnu i Hercegovinu.

Također očekujem od vlasti u Bosni i Hercegovini, a prije svega od stranaka koje imaju predstavnike u državnom parlamentu, da napokon riješe zakonodavni vakuum koji još od 2012. godine onemogućava građanima Mostara da biraju predstavnike na lokalnom nivou. Ovo će zahtijevati kompromis na svim stranama i spremnost da se pitanje riješi na pragmatičan način.

Naposljetku, jednostavno je neobjašnjivo da, više od sedam godina nakon što je Evropski sud za ljudska prava ocijenio sadašnji izborni sistem diskriminatornim spram pojedinaca koji ne pripadaju jednom od tri konstitutivna naroda u BiH, značajnom broju građana se još uvijek na osnovu nacionalnosti uskraćuje temeljno pravo da se kandidiraju na javne funkcije.

Bh. vlastima mora biti prioritet otklanjanje diskriminacije koja je identificirana u tzv. slučaju „Sejdić-Finci“ i drugim sličnim slučajevima.

Dame i gospodo,

prije šest mjeseci sam opisao dva paralelna trenda u Bosni i Hercegovini: pozitivni napredak u evroatlantskim integracijama, i negativna tendencija osporavanja vladavine prava te posvećenost retrogradnim pitanjima koja produbljuju podjele.

Sa kontinuiranom podrškom međunarodne zajednice, izabrani predstavnici u Bosni i Hercegovini mogu ostvariti napredak i pobrinuti se da prvi trend bude dominantan. Ali to će zahtijevati promjenu fokusa.

Međunarodna zajednica u međuvremenu treba zadržati sve raspoložive mehanizme. Trebamo imati na umu činjenicu da u BiH postoji kompleksno političko i sigurnosno okruženje u kojem negativni scenarij može vrlo brzo ugroziti Dejtonski mirovni sporazum i napredak postignut nakon Daytonu.

Stoga sam uvjeren da još uvijek postoji potreba za vojnim prisustvom EU na terenu sa izvršnim vojnim mandatom, te snažno podržavam produženje mandata kada Vijeće sigurnosti bude razmatralo ovo pitanje u novembru.

EUFOR je relativno jeftina, ali neophodna investicija u mir i stabilnost na Balkanu.

Po mom mišljenju, EUFOR pruža suštinski temelj za fizičku i psihološku sigurnost koja služi kao podrška Evropskoj uniji, mom uredu i drugim međunarodnim organizacijama u ostvarivanju našeg zajedničkog cilja, a to je održivi mir i napredak za Bosnu i Hercegovinu i njene stanovnike.

Dešavanja kojima smo nedavno svjedočili u parlamentu Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije nas podsjećaju koliko brzo jedan incident može dovesti do eskalacije u balkanskim zemljama.

Dame i gospodo,

Unatoč napretku koji je BiH ostvarila u protekle dvije godine kako bi ostvarila status kandidata za članstvo u EU, zemlja se i dalje suočava sa suštinskim izazovima.

Na pragu treće decenije provedbe mira, ne može se uzeti kao datost da Bosna i Hercegovina lagano plovi ka *„mirnoj, održivoj državi nepovratno pozicioniranoj na putanji evropskih integracija“*.

To će zahtijevati stalnu posvećenost i pažnju međunarodne zajednice. U tom pogledu Vam se želim zahvaliti na kontinuiranoj pažnji koju posvećujete Bosni i Hercegovini.

Međunarodna zajednica ne može napraviti promjene koje će Bosancima i Hercegovcima donijeti veći prosperitet, stabilnost i članstvo u evroatlantskim strukturama. Samo lideri i institucije to mogu uraditi.

Ali možemo – i po mom mišljenju moramo – nastaviti pružati institucionalnu podršku i viziju zasnovanu na integraciji i funkcionalnosti.

Također moramo čvrsto podržavati suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine, što pruža okvir za stabilnost i poštivanje Mirovnog sporazuma.

U tom pogledu, naša predanost Bosni i Hercegovini i njenim divnim, talentiranim ljudima, ostaje nepokolebana.

Hvala.